

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 vtrum liceat alicui calumniose se defendere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

In responsione ad tertium primi articuli, ubi dicitur & probatur mendacium in iudicio esse peccatum mortale, quia est contra dilectionem Dei, cuius est iudicium: & contra dilectionem proximi, iudicis scilicet, cui debium negat, dubium occurrit. An propter imperfectionem actus ex parte materiae excuset a peccato mortali mentiendi in iudicio. Verbi gratia.

In iudicio sacramenti poenitentiae reus interrogatur a iudice confessore, scilicet an dixerit, vel fecerit tale quid, quod est peccatum veniale, & reus negando mentitur, an mendacium tale sit peccatum mortale. Et est ratio dubii, imperfectio actus mentiendi ex parte materiae, quia scilicet mentitur in materia non necessaria ad iudicium: ex hoc enim videtur excusari a peccato mortali. Nam ex hoc, quod non tenetur fateri hoc in iudicio, sequitur, quod non est mendacium circa debita iudicii veritatem, ac per hoc, quod non sit mortale.

q. 59. arti. 4.

q. 65. arti. 1.

In oppositum autem est, quod mendacium in iudicio, quantum in se est, incurrit iudicii vim &c. Ad hoc dicitur, quod huiusmodi mendacia in iudicio sunt peccata mortalia ex hoc ipso, quod ad iudicium spectant: & contra veritatem iudicii sunt, ut patet ex hoc, quod iudicium, quod super hoc mendacium fundatur, falsum oportet esse. Et in foro poenitentiae iniuria precipue fit Deo, cuius est peculiariter iudicium illud, ut patet. Imperfectio autem materiae habet locum respectu actus mentiendi secundum se, sed non ut substat iudicio, sicut non habet locum ut substat iuramento. Ita quod si dicitur mentiendi in quocumque leui, si adhibet iuramentum, peccat mortaliter: ita mentiendi in quocumque leui, si submittit mendacium illud iudicio, peccat mortaliter. Ipsa enim vis iudicii exigit veritatem

quantum ad dilectionem proximi, ergo huiusmodi mendacium non est peccatum mortale.

RESPON. Dicendum, quod quicumque facit contra debitum iustitiae, mortaliter peccat, sicut supra dictum est. Pertinet autem ad debitum iustitiae, quod aliquis obediatur suo superiori in his, ad quae ius praelationis se extendit. Iudex autem, ut supra dictum est, superior est respectu eius, qui iudicatur: & ideo ex debito tenetur accusatus iudici veritatem exponere, quam ab eo secundum formam iuris exigit. Et ideo si confiteri noluit veritatem, quam dicere tenetur, vel si eam mendaciter negaverit, mortaliter peccat. Si vero iudex hoc exquirat, quod non potest secundum ordinem iuris, non tenetur ei accusatus respondere: sed potest vel per appellationem, vel aliter licite subterfugere: mendacium tamen dicere non licet.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod quando aliquis secundum ordinem iuris a iudice interrogatur, non ipse se prodit, sed ab alio proditur, dum ei necessitas respondendi imponitur per eum, cui obedire tenetur.

AD SECUNDUM dicendum, quod mentiri ad liberandum aliquem a morte cum iniuria alterius, non est mendacium simpliciter officiosum, sed habet aliquid de pernicioso admistum. Cum autem aliquis mentitur in iudicio ad excusationem sui, iniuriam facit ei, cui obedire tenetur, dum sibi denegat, quod ei debet, scilicet confessionem veritatis.

AD TERTIUM dicendum, quod ille, qui mentitur in iudicio se excusando, facit & contra dilectionem Dei, cuius est iudicium, & contra dilectionem proximi, tum ex parte iudicis, cui debitum negat: tum ex parte accusatoris qui punitur, si in probatione deficiat. Unde & in Psal. 140. dicitur. Ne declines cor meum in verba malitiae ad excusandas excusationes in peccatis.

Vbi dicitur gl. Haec est consuetudo impudentium, ut deprehensi, per aliqua falsa se excusent. Et Greg. 22. Moral. exponens illud Iob 31. Si abscondi quasi homo peccatum meum, dicit. Veritatem humani generis vitium est, & libendo peccatum committere: & commissum negando abscondere, & committum defendendo multiplicare.

ARTICULVS II.

Utrum accusato liceat calumniose se defendere.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur accusato liceat calumniose se defendere: secundum iura civilia, in causa sanguinis, cuiuslibet aduersarium suum corrumpere: maximè est calumniose se defendere, quod peccat accusatus in causa sanguinis, si cum se defendat.

¶ 2. Prat. Accusator cum accusato colliditur recipit a legibus constitutum, ut habeatur 3. non autem imponitur poenam accusato quod cum accusatore colliditur, ergo iudex liceat accusato calumniose se defendere. ¶ 3. Prat. Prouerb. 14. dicitur. Sapiens timet a malo: stultus autem transiit & confidit in lud quod sit per sapientiam, non est peccatum aliquis qualitercumque se liberet a malo opponit.

SED CONTRA est, quod in causa criminali de calumnia est praesumendum, ut habeatur de iuramento calumniae. Inherentes quod si calumniose se defendere liceret, ergo non tum accusato calumniose se defendere.

RESPON. Dicendum, quod aliud est accusetur, aliud est falsitatem proponere, quae in aliquo casu licet. Non enim aliquis tenetur veritatem confiteri, sed illam solam, quae potest, & debet requirere iudex secundum ordinem iuris, puta, cum praesentit infamiam crimine, vel aliqua expressa indicia apparentiam cum praesentit probatio simpliciter tamen proponere in nullo casu licet: id autem quod licitum est, potest aliquis prosequi vel per vias licitas, & fini intento accommodari.

¶ 1. Quod ad falsitatem proponere, quod pertinet ad prudentiam: vel per aliquas vias, & proposito fini incongruas, quod per accidens, quae exercetur per fraudem, & dicitur supra dictis patet, quorum primum est mendacium secundum verum vitiosum. Sic ergo tenetur accusatus, licet se defendere, veritatem occurrere confiteri non tenetur per aliquos modos, puta, quod non respondeat, sed respondere non tenetur: hoc autem non tenetur calumniose se defendere, sed magis prudenter. Non autem licet ei vel falsitatem dicere, vel rem tacere, quam confiteri tenetur. Neque aliquem dolum, vel fraudem adhibere, sed dolum vim mendacii habent. Et hoc est, quod se defendere.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod multae leges humanas impunita relinquantur, quae diuinum iudicium sunt peccata, sicut patet de fornicatione: quia lex humana non potest minime omnino dā virtutem, quae patet

Super Quaestione sexagesima nona. Articulum tertium & quartum.

¶ Nunciat. 3. & 4. eiusdem quaestio. 69. quaestiucaule multae occurrunt circa doctrinam traditam in responsione ad secundum. 4.

¶ Prima est, quia conculio p[er] se, scilicet, quod licet iuste datur fugere, non videtur quibusdam velle, quia hoc esset in seculum custodi, qui ex fuga illius molescerent.

¶ Secunda est, quia deus damnatus ad mortem, est impio[n]e damnatus etiam ad carcerem, ac per hoc tenetur subire poenam carceris infamiam a iudice, & consequenter iustitiam, & obedientiam debent violat fugiens.

¶ Et confirmatur, quia eadem est ratio de poena hac, vel illa, puta, mors, uerberis &c. Sed detentus propter alias poenas, & damnatus non potest licite fugere, ut quidam dicunt. ergo nec damnatus ad mortem.

¶ Tertia quaestio est, An iste damnatus licite possit disumpere romalia, & comedere, quibus aliis poenis est, ut possit fugere.

¶ Quarta est, An possit efringere carcerem licite: & est ratio harum, quia duo non possunt nisi violenter fieri. Et cum hoc sine superioris auctoritate facta, in ferendo violentiam illis, inferunt eis actum, & resistunt eadem. Ex alia autem parte apparet licitum, quia alias uana esset concessio fugae, & non possit se a vinculis absolueret.

¶ Quinta quaestio est, An liceat aliis adiuuare hominem huiusmodi ad fugiendum, dando ei consilium, & auxilium. Et est ratio dubia, quia hinc apparet, quod sic, eo quod opem ferunt danti operam rei licite: & sicut digni sunt morte, secundum Apostolum, qui consentiunt male facientibus: ita per oppositum qui consentiunt licite facientibus non errant. Inde vero apparet, quod non, quia turpis est illa pars, quae non constat suo torti. Publica autem potestas, quae totum representat, multum illi deueni. Non potest ergo abique publica offensa ab aliis opera dari ad damnati fugam. Et confirmatur, quia tales inuenti puniuntur: non fiet, si non peccarent.

¶ Sexta quaestio est circa rationem literae, quia assignat non causam, ut causam. Ex hoc enim, quod nullus ita damnatur, ut ipse sibi manere in carcere, non sequitur, quod non teneatur damnatus quod est manifeste falsum. Manere enim in carcere, & non velle, fuissent sui homicidae.

¶ Septima quaestio est, quia haec etiam propositio, scilicet, Nullus innoxius ad inferat sibi mortem, patitur instantiam de da[m]natis ad sumendum venenum, ut Socrates fuit.

¶ Octava quaestio est, An damnatus, ut fame moriatur, teneatur comedere si potest, aliqui sui homicidium incurrat: quia haec videtur, quod teneatur, quoniam non comedere est di-

recte se occidere, ut patet in 2. de Anima, & experientia restatur. Inde autem quod non, quia potest patienter sententiam contra se latam sustinere: nec tenetur eius executionem impedire, quamvis possit, ut sancti martyres fecerunt, nolentes impedire martyrium suum.

Rom. 13. Omnis anima potestibus sublimioribus subdita sit: sed reus appellando, recusat subditi potestati superiori, scilicet iudici, ergo peccat.

¶ 2. Praet. Maius est vinculum ordinariae potestatis, quam propriae electionis: sed sicut legitur * 2. q. 6. A iudicibus, quos communis consensus elegerit, non liceat prouocare, ergo multo minus liceat appellare a iudicibus ordinariis.

¶ 3. Praet. Illud, quod semel est licitum, semper est licitum: sed non est licitum appellare post decimum diem, neque tertio super eodem. ergo videtur, quod appellatio non sit secundum se licita.

SED CONTRA est, quod Paulus Caesarem appellauit, ut h[ab]et Act. 25.

RESPON. Dicendum, quod dupliciter de causa contingit aliquem appellare. Vno quidem modo, confidentia iustae causae, quia uidelicet iniuste a iudice grauatur. Et sic licitum est appellare: hoc enim est prudenter euadere. Vnde * 2. quaestio. 6. dicitur. Omnis oppressus, libere sacerdotum, si noluerit, appellat iudicium, & a nullo prohibetur. Alio modo, aliquis appellat causa differenda[m] morae, ne contra eum iusta sententia proferatur: & hoc est calumniosè se defendere, quod est illicitum, sicut dictum est. Facit enim iniuriam & iudici, cuius officium impedit, & aduersario suo, cuius iustitiam, quantum potest, perturbat: & ideo sicut dicitur * 2. q. 6. omnimodo puniendus est,

nare aliquem ad carcerem amplum, assignando sibi unam infulam pro carcere, ut patet in his, qui exulant in circumscripto loco, & proculdubio tenentur damnati ad hoc seruare sententiam: ita potest damnare ad carcerem arctum, & vincula, & non potest sic damnatus licite fugere: licet quidam dixerint, quod iudex non potest iudicare, nisi violentia facti capere, detinere, & occidere: hoc enim circumscriptus sola sententia locus in exiliis manifestat esse falsum. Propter quod si iuris ordo haberet, quod damnatus ad mortem, damnaretur quoque interim ad carcerem, non possit licite iste fugere: quia ex damnatione ad carcerem, teneatur iste ibi manere, sicut tenetur aliis iustis sententis parere. Nec hoc est damnare eum ad mortem sibi inferendam, sed ad manendum infra terminos loci illius.

¶ Ad confirmationem dicitur, quod non est eadem ratio de omnibus poenis, sed de omnibus poenis, quae consistunt solum in pati.

¶ Ad cuius euidentiam scito, quod poenae, sunt in duplici differentia, quaedam sunt, ad quas non aliter quis damnatur, nisi ut patiat illatas, ut patet de morte, mutilatione, flagellis, tortura, & huiusmodi. Non enim damnatur aliquis, ut se occidat, mutilet, torquetur &c. sed ut patiat haec sibi illata. Et de his omnibus eadem est ratio, quae de morte, ut scilicet damnatus, aut damnandus ad aliquid horum, possit licite fugere, quia non tenetur nisi ad pati, ut infra patebit. Quaedam uero sunt, ad quas sic subeundas aliquis damnatur, ut ipse cooperetur ad eas, ut patet de exilio, & circumscriptio[n]e, & poena pecuniaria. Damna-

¶ Nona quaestio est pollicita superi in q. 3. articulo 2. ad tertium, An damnatus iuste, ut fame moriatur, possimus licite ministrare occulte panem. Et est specialis dubitatio de ratio: quia in loco allegato auctor excipere, videtur hanc subuersionem ab operibus beneficentiae, concludendo, nisi secundum ordinem iustitiae patere.

¶ Ad primam dubitationem dicitur, quod quia ea, quae sunt per accidens, non mutant iudicia actuum: & per accidens: quia praeter intentionem fugientis, est, quod cultodum tribulationem consequatur: ideo ob hoc damnatus ad mortem non tenetur non fugere, sed licite potest fugere.

¶ Et quia dat operam rei licite, quicquid mali proinde cultodibus inferatur a iudice, non imputatur fugienti.

¶ Ad secundam dubitationem dicitur, quod falsum est, quod detentus damnatus ad mortem, sit implicite damnatus ad carcerem. Neque enim ante sententiam, neque in sententia facta est talis condemnatio: sed solum custoditur, ut damnandus, vel damnatus ad futuram poenam. Dico autem hoc, quia iudex sicut potest dam-

2. q. 6. cap. A iudicibus.

2. q. 3. c. Omni oppressus.

Ar. preced.